

РОЛЬ СПОЛУЧНИКІВ ЧАСУ ПРИ ВИРАЖЕННІ ФАЗОВОГО ЗНАЧЕННЯ ПОЧАТКУ ДІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

О. В. Смерчинська, викладач

Національний університет «Львівська політехніка»,

вул. С. Бандери, 55, м. Львів, 79000, Україна

E-mail: oxasmile@gmail.com

Основне завдання статті полягає у визначенні часових сполучників, що можуть вказувати на початок дії та порівнянні їх впливу на семантику всього речення в українській та німецькій мовах. Дослідження проведено на основі аналізу творів художньої літератури в обох мовах та їх перекладів. Результати дослідження показують, що в двох мовах варто розрізняти дві групи сполучників: 1) такі, що можуть актуалізувати значення початку дії в головному реченні, і 2) сполучники, що можуть актуалізувати семантику початковості дії в підрядному реченні. Невелика кількість виявлених прикладів вказує на те, що часові сполучники знаходяться на периферії функціонально-семантичних мікрополів початковості дії як в українській, так і в німецькій мові. Проте, якщо в українській мові підрядні речення часу не змінюють дієслівну семантику, а лише локалізують дію на часовій осі та мають здатність підсилювати значення початку, що виражається дієсловом чи конструкцією, то в німецькій мові завдяки впливу часових сполучників та ширшого контексту неограничені дієслова класів дій та станів можуть описувати гранчину ситуацію, вказуючи на початок певної тривалої чи моментальної дії.

***Ключові слова:** функціонально-семантичне поле, акціональна семантика, рід дієслівної дії, початковість дії.*

Тематика, пов'язана з аспектуальною та акціональною семантикою, активно досліджується лінгвістами різних країн вже понад століття. Попри велику кількість праць, що з'явилися за цей час, на багато питань і досі не знайдено однозначної відповіді. Особливо актуальними є контрастивні дослідження цієї проблематики, що порівнюють мовні системи аспектуальних та неаспектуальних мов, що мають різну граматичну структуру. На відміну від аспектуальних мов, до яких зараховується українська мова, де категорія виду є граматичною, в неаспектуальних мовах, зокрема в німецькій, увага здебільшого приділяється дослідженню засобів різних рівнів мови та їх взаємодії для вираження акціональної/ аспектуальної семантики. Семантична категорія граничності дії зокрема виступає в таких дослідженнях в якості *tertium comparationis*. Мікрополе початковості дії входить в функціонально-семантичне поле граничності дії і охоплює як настання раптової, моментальної дії, так і початок певної тривалої дії чи стану. Початок гомогенного процесу чи стану відносять до інхоативного роду дієслівної дії (РДД), а початок моментальної дії - до інгресивного РДД [5, с. 89-92].

Об'єктом цієї статті виступають часові сполучники, що можуть сприяти вираженню семантики початковості дії в українській та німецькій мовах. **Предмет** статті - семантика граничності дії, складовою частиною якої виступає початковість дії. **Мета** статті полягає у визначенні часових сполучників, що можуть актуалізувати значення початку дії та порівнянні їх впливу на семантику всього речення в двох порівнюваних мовах. Дослідження проводиться на основі емпіричних даних, отриманих завдяки аналізу творів художньої літератури німецькою та українською мовами та їх перекладами. **Методи** дослідження - функціональний та зіставний.

С.С. Башкирцева вказує на те, що підрядні речення часу можуть виступати одним із способів вираження ряду зв'язаних у послідовності дій [1, с. 8-12], якому притаманне значення часової контактності та одноразовості. Складнопідрядні речення часу можуть вказувати на те, що дія підрядної частини почалася раніше, ніж дія головної, або, навпаки, що дія підрядної частини відбувається після дії головної

[8, с. 383]. Завдяки цьому підрядні речення часу можуть визначати початок або кінець дії, описаної у головному реченні [11, с. 431]. М.Г. Гашкова відносить підрядні речення часу до засобів вираження вторинної початковості в німецькій мові, на протигагу до первинної початковості, що виражається експліцитними засобами, як, наприклад, префіксами, сталими дієслівно-іменниковими словосполученнями (СДІС), синтаксичними конструкціями, дієсловами зі семантикою початковості тощо [3, с. 15]. Проведений аналіз творів художньої літератури показує, що завдяки часовим сполучникам значення початку дії може виражатись як в головному, так і у підрядному реченні. Саме тому тут варто виділити дві групи таких часових сполучників:

1) Значна частина підрядних речень часу зі сполучниками *als, kaum dass, nachdem* та *sobald* виступають в ролі обставин часу, що вказують на початок дії в головному реченні, що відмежований певною конкретною точкою у часі, виступаючи при цьому відповідниками українським часовим сполучникам *коли, ледве що, відколи, щойно, одразу ж як* тощо, або ж дієприслівниковим зворотам минулого часу зі значенням доконаності. Важливим для семантики всього речення зі сполучником *als* є те, що він вказує на одноразовість дії, що виключає трактування дії головного речення як багаторазової. У більшості випадків в українських текстах відповідником німецьким підрядним реченням часу зі сполучником *als* виступають підрядні речення часу з *коли*, функція яких зводиться лише до часової локалізації дії зі семантикою початковості, вираженої присудком головного речення. Серед прикладів із художньої літератури, виокремлених в процесі дослідження, в частині випадків підрядне речення часу зі сполучником *als* тільки підсилює і конкретизує семантику початковості присудка головного речення, як, наприклад, СДІС *in Bewegung kommen* у (1) прикладі. У цьому прикладі як в головному, так і в підрядному реченні дієслова стоять у формі претерітума. Важливим тут є також те, що у підрядному реченні з *als* використані дієслова з граничною семантикою *packen, aufnehmen*, що конкретно локалізують початок дії, вираженої присудком головного речення:

(1) “*Als ich auch die Schütte an den Griffen packte und den Koks am Boden aufnehmen wollte, kam der Berg in Bewegung.*” (Schlink, 24-25) - “*Та коли взяв за ручку друге відро й хотів брати з підлоги вугілля, купа заворушилася.*” (Шлінк, 24)

Проте у більшості прикладів із сполучником *als*, виявлених в процесі аналізу, семантику початковості в головному реченні отримують неграничні дієслова класу дій, що позначають багаторазову дію, рух, емоції тощо. При цьому в підрядному реченні з цим сполучником переважно знаходяться граничні дієслова в претерітумі, що визначають на часовій осі конкретний момент початку дії в головному реченні. Так, у (2) прикладі неграничне дієслово *verlangen*, що стоїть у головному реченні та позначає тривалу дію, при взаємодії з підрядним реченням часу з дієсловом мовлення *fragen* у претерітумі, яке завдяки сполучнику *als* вказує на одноразовість акту мовлення, а тому на граничність, виражає акціональне значення початковості, що відображено також в перекладі українською мовою, де використано конструкцію з фазовим дієсловом доконаного виду (ДВ) *стату просити* у формі минулого часу. У (3) прикладі підрядне речення часу містить неграничне дієслово *zwingen* в українському тексті, в німецькому перекладі — неграничне дієслово *zwingen*, завдяки чому підрядне речення з *als* позначає не момент, а певний обмежений період часу, коли почалася дія, описана в головному реченні. Завдяки впливу підрядного речення часу та ширшому контексту, в якому дії описувались в їх послідовності, німецьке неграничне дієслово *ächzen* описує ситуацію, що вказує на початок тривалої дії, яка в українському вихідному тексті виражена інхоативним дієсловом ДВ *захинькати*:

(2) “*Als ich meine kleine Schwester fragte, was sie haben wolle, damit sie zu ihrer Freundin gehe, während ich zu Hause bliebe, verlangte sie Jeans (...)*” (Schlink, 59) - “*Коли я запитав свою меншу сестру, що вона хоче мати за те, що житиме в подруги, поки я буду сам вдома, вона стала просити джинси (...)*” (Шлінк, 58)

(3) “Стопи жалібно запхнїкали, коли я вкотре запихав їх у розіпрїту шкіру “мертензів”.” (Дереш, 65) - “Meine Füße üchzten, als ich sie zum wiederholten Mal in das aufgeheizte Leder der “Doc Martens” drängte.” (Deresch, 70)

Сполучники *kaum dass* та *sobald* сигналізують в реченні про те, що певна дія чи процес в головному реченні почалися одразу ж після завершення попередньої дії, описаної у підрядному реченні часу. Таким чином, підрядні речення з цими сполучниками виступають моментом на часовій лінії, коли почалася дія або процес головного речення. Важливо зазначити, що семантику початковості в такому складнопідрядному реченні можуть отримати неграничні дієслова класу дій або станів, які, відповідно, виражають тривалу/ повторювану дію або стан. В українській мові схожу функцію виконують часові сполучники *щойно*, *як тільки*, *ледве що*, *одразу ж як* та ін., що також вказують на те, що дія в головному реченні починається відразу після закінчення дії підрядного речення [2]. При цьому такі сполучники в українській мові або посилюють семантику початковості, виражену присудком головного речення, або допомагають активізувати інхотативне чи інгресивне значення у багатозначному дієслові, використаному в головному реченні. У (4) прикладі початковість дії, виражена неграничним дієсловом спрямованого руху *hineilen*, зумовлена двома факторами. З одного боку, семантика цього дієслова зазнає впливу через безпосередню послідовність дій - з контексту зрозуміло, що в реченні йдеться про одноразові події і що спочатку відбулась дія, позначена граничним дієсловом *stecken*. З іншого боку, підрядне речення часу зі сполучником *kaum dass* підсилює цей вплив, вказуючи на безпосередній момент початку руху. При цьому в українському перекладі також обрано дієслово зі значенням початку дії *кинутися*, додатково підсиленням обставинним словом *прожогом*. У (5) прикладі завдяки взаємодії із підрядним реченням зі сполучником *sobald* та обставиною часу *gleich* значення початковості, раптовості отримує неграничне дієслово класу станів *verstehen*, що виступає в реченні частиною конструкції *etw. zu machen verstehen*. Семантика раптовості збережена також і в перекладі на українську мову — на нього вказують часовий сполучник із дієприслівниковим зворотом ДВ *щойно помітивши це*, що позначають вихідний момент для присудка головного речення *зуміти обернути на свою користь*, та обставина часу *негайно*:

(4) “Karl, der natürlich dachte, es wäre ein Gast. Steckte den Apfel eiligst in die Tasche und eilte, kaum dass er den Mann ansah, zum Aufzug hin.” (Kafka, 173) - “Карл, подумавши, природно, що то гість, притьмом сховав яблуко до кишені й прожогом кинувся, ледве що глянувши на того чоловіка, до ліфта.” (Кафка, 143)

(5) “Sobald Brunelda dies merkte, verstand sie das, wie Karl befriedigt sah, gleich auszunutzen.” (Kafka, 335) - “Щойно помітивши це, вона, як задоволено зауважив Карл, негайно зуміла обернути це на свою користь.” (Кафка, 254)

Німецький сполучник *nachdem*, що теж відноситься до першої групи часових сполучників, вказує на те, що спочатку відбувається дія в підрядному реченні і що вона завершується до того, як відбудеться наступна дія чи процес, описані в головному реченні. Таким чином дія головного речення позиціонується на часовій осі пізніше, ніж дія в підрядному реченні, при цьому важливо, що обидві дії не накладаються одна на одну [12, с. 1079; 11, с. 435]. Вплив цього сполучника на вираження дієсловом головного речення значення початковості дії не є значним, підрядне речення з *nachdem* може просто уточнювати момент початку дії, вираженої дієсловом або конструкцією з семантикою початковості, як це відбувається у (6) прикладі, де використане інгресивне дієслово *anfangen* у перфекті. Таку саму функцію виконує в українському реченні підрядне речення часу зі сполучником *відколи*, яке конкретизує початок дії головного речення, виражений конструкцією *почати читати*. Завдяки взаємодії із ширшим контекстом підрядні речення зі сполучником *nachdem* можуть також сприяти тому, щоб неграничне дієслово класу дій в головному реченні описувало граничну ситуацію, вказуючи на її початок. Так, у (7) прикладі ми бачимо узгодження часових форм плюсквамперфекта та претерїтума,

які вказують на те, що одна дія знаходиться на часовій осі раніше, а друга - пізніше. Неграничне дієслово *lesen* отримує в цьому реченні сему граничності і позначає початок тривалої дії, оскільки підрядне речення з *nachdem* сигналізує про те, що ця дія, яка позначає процес читання, почалася після процесу розлучення, а ширший контекст дає нам зрозуміти, що в головному реченні йдеться в першу чергу про значення початку, а не тривалості дії. При цьому в українському перекладі значення початковості дії, виражене конструкцією з фазовим дієсловом *стати читати*, а підрядне речення зі сполучником *відколи* лише конкретизує час, коли почалася дія в головному реченні:

(6) "*Nachdem Frau Schmitz lesen gelernt hat, hat sie gleich angefangen, über KZs zu lesen.*" (Schlink, 194) - "*Відколи фрау Шміц навчилася читати, вона одразу почала читати про концтабори.*" (Шлінк, 186-187)

(7) "*Mit der Odyssee habe ich angefangen. Ich las sie, nachdem Gertrud und ich uns getrennt hatten.*" (Schlink, 174) - "*З "Одіссеї" я й почав. Я став читати її, відколи ми Гертрудою розлучились.*" (Шлінк, 167)

У більшості випадків сполучники *seit(dem)*, *solange* вказують на те, що дві чи більше одночасних подій чи процесів мають свій початок або кінець [12, с. 1082]. Але, як зазначає Німецько-польська контрастивна граматика, сполучник *seit(dem)* у взаємодії з граничним дієсловом завжди вказує на те, що дія в підрядному реченні відбулася перед дією в головному реченні [11, с. 433], завдяки чому ці сполучники теж зараховуємо до таких, що можуть актуалізувати значення початковості дії в головному реченні. Схоже значення мають українські сполучники *поки*, *доки* тощо, які можуть вживатися як при вираженні одночасності дії головного і підрядного речення, так і при вираженні межі дії головного речення в значенні "до того часу як" [2]. Загалом вплив німецьких сполучників *seit(dem)*, *solange* на семантику речення в плані вираження значення початковості дії є невеликим. Зокрема у (8) реченні відповідником українській конструкції зі семантикою початковості *стати відчувати* в минулому часі перекладачем було обрано неграничне дієслово *brodeln* в претерітумі. Єдиним чинником в німецькому реченні, який вказує на конкретний момент початку процесу, позначений дієсловом *brodeln*, виступає підрядне речення часу зі сполучником *seit*. Проте через використання в підрядному реченні неграничного дієслова *wissen* допустиме також розуміння ситуації, описаної в головному реченні, як актуально-тривалої:

(78) "*A найбільшу лютя я став відчувати тепер, коли взяв, чим він пов'язаний з Дзвінкою.*" (Дереш, 93) - "*Aber das war nichts gegen die Wut, die in mir brodelte, seit ich wusste, was ihn mit Dswinka verband.*" (Deresch, 97)

2) Підрядні речення часу зі сполучниками *ehe*, *bevor* чи *bis* позначають відрізок чи точку часу, після якого або в момент якого починається дія [7, с. 10; 12, с. 1080], при цьому такі часові сполучники здатні актуалізувати акціональне значення початковості дії не в головному, а в підрядному реченні. В українській мові їх відповідниками виступають зокрема часові сполучники *перш ніж*, *перед тим як*, що вказують на дію, що відбулась або має бути виконана після іншої дії, названої в головному реченні, а також сполучники *поки*, *заки*, *доки* [2]. Проведений аналіз показує, що німецький сполучник *bis* може або підсилювати семантику інгресивного/інхоативного дієслова чи конструкції в підрядному реченні, або допомагати описувати початок певної дії чи процесу у взаємодії з неграничним дієсловом класу дій, що описує, до прикладу, емоційний стан, звукові/світлові ефекти тощо. Так, у (9) прикладі завдяки взаємодії з ширшим контекстом та сполучником *bis* інхоативну семантику, а саме початок ітеративної дії, виражає неграничне дієслово *zittern*. В українському перекладі часовий сполучник *поки*, підсилений часткою *аж*, що вказує на досягнення далекої або крайньої межі [2], лише підкреслює, інтенсифікує значення початку дії, що міститься у інхоативному дієслові *затруситися*. У (10) прикладі завдяки впливу сполучника *ehe* неграничне дієслово спрямованого руху *weggehen* в підрядному реченні набуває значення інгресивності. В реченні

українською мовою часовий сполучник *перш ніж* лише вказує на те, що дія в підрядному реченні має відбутися після дії, названої в головному реченні, і таким чином локалізує дію, виражену інгресивним дієсловом *nimi*, на часовій осі:

(9) “*Aber ich wurde innerlich immer unruhiger, bis ich auch äußerlich am ganzen Körper zitterte.*” (Schlink, 151) - “*Але в душі мені ставало дедалі тривожніше, аж поки я не затрусився всім тілом.*” (Шлінк, 144)

(10) “*Ehe Sie weggehen, müssen Sie von Fräulein Klara Abschied nehmen.*” (Kafka, 94) - “*Перш ніж nimi, мусите попрощатися з панною Кларою.*” (Кафка, 78)

Кількісні дані використання часових сполучників для вираження семантики початковості дії, отримані в ході аналізу емпіричного матеріалу, зображені нижче у таблицях.

Таблиця 1 - Роль часового сполучника при вираженні акціонального значення початковості дії в українській мові

Часові сполучники, що можуть вказувати на:		Дієслова/ конструкції/ вирази ДВ зі значенням початковості дії
початок дії в головному реченні:	<i>коли</i>	17
	<i>ледве що</i>	1
	<i>відколи</i>	2
	<i>щойно</i>	2
	<i>одразу ж/ відразу</i>	1
початок дії в підрядному реченні:	<i>перш ніж</i>	3
	<i>поки/ заки</i>	3
	<i>доки</i>	1
Всього:		30

Таблиця 2 - Роль часового сполучника при вираженні акціонального значення початковості дії в німецькій мові

Часові сполучники, що вказують на:		Граничні дієслова/ конструкції зі значенням початковості дії	Неграничні дієслова класу дій чи класу станів
початок дії в головному реченні	<i>als</i>	8	11
	<i>kaum dass</i>	-	2
	<i>nachdem</i>	1	3
	<i>sobald</i>	2	1
	<i>seit(dem)</i>	-	1
	<i>solange</i>	1	-
початок дії в підрядному реченні	<i>ehe</i>	1	2
	<i>bevor</i>	-	-
	<i>bis</i>	4	2
Всього:		16	21

Таким чином, якщо німецькі часові сполучники *als*, *nachdem*, *sobald*, *kaum dass*, *seit* тощо, можуть бути мовними засобами, що активізують значення початку дії в головному реченні, то сполучники *ehe*, *bevor* чи *bis* можуть виступати чинниками, що активізують акціональну семантику початковості в підрядному реченні. Відповідно в українській мові серед розглянутих часових сполучників *щойно*, *ледве*, *відколи/ одколи*, *одразу ж* як тощо вказують на початок дії в головному реченні, а *поки*, *заки*,

доки, перш ніж/ перш як, перед тим як можуть вказувати на початок дії в підрядному реченні. Як показує зокрема проведений аналіз творів художньої літератури, підрядні речення часу відіграють в українській мові другорядну роль при передачі акціонального значення початковості дії, що виражається дієсловом чи конструкцією, і лише підсилюють його, вказуючи на конкретну послідовність дій. Якщо дієслово чи то в головному, чи то в підрядному реченні, не містять у своєму значенні семантики початковості, то часові сполучники *коли, щойно, відколи, ледве що, поки, заки, перш ніж, перед тим як* та ін. вказують лише на те, в якій послідовності або в якій саме час відбувались дії, не змінюючи акціонального значення речення. В німецькій мові підрядні речення часу мають також не такий сильний вплив на семантику цілого речення як, наприклад, СДІС чи обставинні слова – на це вказує невелика кількість виявлених прикладів з творів художньої літератури. Проте важливою відмінністю між часовими сполучниками в українській і в німецькій мові є здатність останніх впливати на акціональну семантику всього речення, коли неграничне за своїм інваріантним значенням дієслово класу дій чи станів отримує сему граничності і вказує на початок певної тривалої чи моментальної дії. При цьому важливими при вираженні значення початковості дії в німецькій мові є семантика присудків в головному та підрядному реченнях, а також ширший контекст. Відповідно до цього, вслід за М. Г. Гашковою, відносимо такі підрядні речення з часовими сполучниками до засобів вираження потенційного початку дії [3, с. 13]. Зважаючи на це, підрядні речення часу зі сполучниками *als, kaum dass, nachdem, sobald, solange, seit, bis, bevor, ehe* в німецькій мові та *коли, щойно, відколи, ледве що, поки, заки, перш ніж, перед тим як* в українській мові знаходяться на перефронті функціонально-семантичних мікрополів початковості дії у цих двох мовах, хоча в німецькій мові часові сполучники знаходяться ближче до ядра такого мікрополя, ніж в українській мові.

РОЛЬ ВРЕМЕННЫХ СОЮЗОВ ПРИ ВЫРАЖЕНИИ ФАЗОВОГО ЗНАЧЕНИЯ НАЧАЛА ДЕЙСТВИЯ В УКРАИНСКОМ И НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКАХ

О. В. Смерчинская, преподаватель

*Национальный университет «Львовская политехника»,
ул. С. Бандеры, 55, г. Львов, 79000, Украина
E-mail: oxasmile@gmail.com*

Главное задание статьи состоит в определении временных союзов, которые могут указывать на начало действия, и сравнении их влияния на семантику целого предложения в украинском и немецком языках. Исследование проведено на основе анализа произведений художественной литературы на обоих языках и их переводов. Результаты исследования показывают, что в этих двух языках нужно различать две группы союзов: 1) союзы, которые могут актуализировать значение начала действия в главном предложении; 2) союзы, которые могут актуализировать семантику начинательности действия в придаточном времени. На небольшом количестве примеров показано, что временные союзы находятся на периферии функционально-семантических микрополей начинательности действия как в украинском, так и в немецком языках. Но если в украинском языке придаточные предложения времени не изменяют глагольную семантику, а лишь локализируют действие на временной оси и способствуют усилению значения начала, которое выражается глаголом или конструкцией, то в немецком языке, благодаря влиянию временных союзов и более широкого контекста, неопределённые глаголы классов действий и состояний могут описывать предельную ситуацию, указывая на начало некоего длительного или мгновенного действия.

Ключевые слова: функционально-семантическое поле, акциональная семантика, способ глагольного действия, начинательность действия.

THE ROLE OF TEMPORAL CONJUNCTIONS IN EXPRESSING A PHASE MEANING OF THE BEGINNING OF AN ACTION IN THE UKRAINIAN AND GERMAN LANGUAGES

O. V. Smerechynska, lecturer

*National University "Lviv Polytechnic",
55 Bandera Str., Lviv, 79000, Ukraine
E-mail: oxasmile@gmail.com*

The main goal of the article is to define the temporal conjunctions that can point to the beginning of an action and to compare their influence on semantics of the whole sentence in Ukrainian and German languages. The

research is carried out on the basis of the analysis of literature works in these two languages. The results of the investigation show that there are two groups of conjunctions to be distinguished: 1) conjunctions that may actualize the meaning of beginning of an action in the main clause and 2) conjunctions that may actualize the semantics of beginning of an action in the subordinate clause. A small quantity of examples that were found shows that temporal conjunctions are situated on the periphery of the functional-semantic microfields of beginning of an action in Ukrainian and German. But while subordinate clauses of time in Ukrainian don't change verbal meaning and just localize the action on the time axis and have the ability to strengthen the meaning of beginning that is expressed by a verb or verbal construction, the non-bounded verbs of the classes of actions and states in German may describe the bounded situation pointing to the beginning of a long or momentary action with the help of the temporal conjunctions and the wider context.

Keywords: functional-semantic field, actional meaning, Aktionsart, beginning of an action.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башкирцева Э.С. Влияние контекста на аспектологическую характеристику немецкого глагола (роль рядов сопряженных в последовательности действий и состояний) : автореф. дис. канд. филол. н. / Э. С. Башкирцева. – Челябинск, 1970. – 17 с.
2. Великий тлумачний словник СУМ / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь, 2009. – 1736 с.
3. Гашкова М. Г. Средства репрезентации начинательного и смягчительного способов действия в немецком языке в сопоставлении с русским : автореф. дис. канд. филол. н. / М. Г. Гашкова. – Екатеринбург, 2003. – 20 с.
4. Дереш Л. Поклоніння ящірці: Як нищити ангелів / Л. Дереш. – Харків : Фоліо, 2009. – 189 с.
5. Зализняк А. А. Лекции по русской аспектологии / А. А. Зализняк, А. Д. Шмелев. – München: Otto Sagner Verlag, 1997. – 151 с.
6. Кафка Ф. Зниклий безвісти [Америка] / Ф. Кафка. – К. : Критика, 2009. – 279 с.
7. Нефёдов В. Д. Влияние обстоятельств внешней и внутренней характеристики действия на аспектологическую тенденцию предельных и неопредельных глаголов в современном немецком языке: Автореф. дис.... канд. филол. наук / В. Д. Нефёдов. – Калинин, 1968. – 30 с.
8. Сучасна українська літературна мова : підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за ред. М. Я. Плюща. – 4-е вид., стер. – К. : Вища школа, 2003. – 430 с.
9. Шлінк Б. Читець / Б. Шлінк. – К. : Основи, 2005. - 197 с.
10. Deresch L. Die Anbetung der Eidechse oder Wie man Engel vernichtet / L. Deresch. – Berlin : Suhrkamp, 2006. – 201 S.
11. Deutsch-polnische kontrastive Grammatik in 2 Bde. / U. Engel, D. Rytel-Kuc L. Circo u.a. – Bd. 1. – Heidelberg : Julius Groos Verlag, 1999. – 698 S.
12. DUDEN Die Grammatik / P. Eisenberg, J. Peters, P. Gallmann u.a. – 8., völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim; Zürich : Dudenverlag, 2009. – 1343 S.
13. Кафка F. Америка / F. Kafka. – Харків : Ранок-НТ, 2002. – 336 с.
14. Schlink B. Der Vorleser / B. Schlink. – Zürich : Diogenes Verlag, 1997. - 207 S.

LIST OF REFERENCES

1. Bashkirtseva Je. S. The influence of the context on the aspectological characteristics of the German verb (the role of rows of actions and states connected in coherence) / Je. S. Bashkirtseva. – Chelyabinsk, 1970, 17 p.
2. The big definition dictionary of the contemporary Ukrainian language / compiler and editor V. T. Busel. – Kyiv, 2009. – 1736 p.
3. Gashkova M. H. Representation means of ingressiv and diminutive Aktionsarten in German compared with Russian / M. H. Gashkova. – Yekaterinburg, 2003, 20 p.
4. Deresh L. The adoration of the lizard: How to destroy angels / L. Deresh. – Kharkiv : "Folio", 2009, 189 p.
5. Zaliznyak A. A. Lectures in Russian aspectology / A. A. Zaliznyak, A. D. Shmelev. – München : Otto Sagner Verlag, 1997. - 151 p.
6. Kafka F. Vanished without tracks / F. Kafka. – Kyiv : Krytyka, 2009. – 279 p.
7. Nefyodov V. D. The influence of adverbial modifiers of the outside and inside characteristics on the aspectological tendency of bounded and unbounded verbs in the contemporary German language / V. D. Nefyodov. – Kalinin, 1968. – 30 p.
8. Contemporary Ukrainian language, 4th Ed. – Kyiv : Vyscha shkola, 2003. – 430 p.
9. Shlink B. The reader / B. Shlink. – Kyiv : Osnovy, 2005. – 197 p.
10. Deresch L. Die Anbetung der Eidechse oder Wie man Engel vernichtet / L. Deresch. – Berlin : Suhrkamp, 2006. – 201 S.
11. Deutsch-polnische kontrastive Grammatik in 2 Bde., - Heidelberg : Julius Groos Verlag, 1999. – Bd. 1. – 698 S.
12. DUDEN Die Grammatik. 8., völlig neu bearb. und erw. Aufl. Mannheim; Zürich : Dudenverlag, 2009. – 1343 S.
13. Kafka F. Amerika / F. Kafka. – Kharkiv : Ranok-NT, 2002. – 336 p.
14. Schlink B. Der Vorleser / B. Schlink. – Zürich : Diogenes Verlag, 1997. – 207 S.

Надійшла до редакції 1 березня 2016 р.